

גנזי המלך

ארבע כנסות

קובץ שבועי בעניני יהדות מהוצאת

190

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-70,000 עותקים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"

משפטי המלך והדיינים

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

ויחמל ומבקר ומצאנו לעשות לארץ הבא לו וינקה את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו" (שמואל ב יב).

הנה, אם היה נתן הנביא מדבר כן לבית דין היו עונים לו: 'קודם כל הרי אתה עד אחד והתורה אמרה: "לא יקום עד אחד" (דברים יט). ואין חילוק אם הוא נביא, או לא, כך הוא דין תורה. ואף אם יהיו שני עדים, יחייבוהו

לשלם כפול, אם הגנב הוא עני מדוכא וגנב ככר לחם מעשיר גדול - או עשיר גדול, גנב מעני שבעניים - שניהם חייבים כפל ממה שהם גנבו, לא פחות ולא יותר.

וכן אם אחד אכל כזית כשר נבלה, משום שהיה רעב מאד ולא היה לו דבר אחר לאכול - או שהיה כשר כשר לפניו ואכל בשאט נפש כזית נבלה, הנה, לענין עונש מלקות בשני אופנים אלו, הדין שוה להלקותם ל"ט מלקיות ולא יותר.

ואל תתמה, שלפי"ז נמצא שאנו מענישים עונש קל מאד את העובר עבירה במצב חמור הרבה! כי אם עשיר יגנוב דבר

המשך בעמ' 2 <<<

חיוני מעני חברו וקרובו, למה יפטר רק בתשלום כפול?

התשובה היא: כי בדין שמים אין אדם כזה מנוקה עדין ועתיד ליתן את הדין על אכזריות לבו ויענש חמורות.

ומצינו כן בדוד כאשר בא אליו נתן הנביא במעשה דבת שבע: "וישלח ה' את נתן אל דוד ויבא אליו ויאמר לו שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד ראש: לעשיר היה צאן וקר הרבה מאד: ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת: ויבא הלך לאיש העשיר

במד"ר: 'הרא הוא דכתיב: "לשלמה אלקים משפטיה למלך תן" (תהלים עב) (שמות ל טו). יש להבין כונת חז"ל שהביאו את הפסוק: "משפטיה למלך תן". ועוד: "לפניהם" 'כתוב, לפני הדיינים' ולא דוקא: "למלך" שייך המשפט?

אבל הענין הוא: הנה משפט הבא לפני ב"ד הוא קצוב לכל, בלא הברל, אם אחד גנב חפץ ונתחייב

לשלם כפל, אין חלוק, אם הגנב הוא עני מדוכא וגנב ככר לחם מעשיר גדול - או עשיר גדול, גנב מעני שבעניים - שניהם חייבים כפל ממה שהם גנבו, לא פחות ולא יותר.

וכן אם אחד אכל כזית כשר נבלה, משום שהיה רעב מאד ולא היה לו דבר אחר לאכול - או שהיה כשר כשר לפניו ואכל בשאט נפש כזית נבלה, הנה, לענין עונש מלקות בשני אופנים אלו, הדין שוה להלקותם ל"ט מלקיות ולא יותר. ואל תתמה, שלפי"ז נמצא שאנו מענישים עונש קל מאד את העובר עבירה במצב חמור הרבה! כי אם עשיר יגנוב דבר

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"

כְּמָה מִתְקַנִּים מְעִשֵׂיו (יומא פו.). נמצא שהבחור המשכיל הלזה מחוץ לעצם ההנהגה הטובה והברכה אשר צפון בה, הרי הוא גם מזכה אחרים בתורה ויראת השם לדורי דורות.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא א).

במדרש נאמר: 'זה שאמר: "מִלֶּךְ כְּמִשְׁפֵּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה" (משלי כט). מלכה של תורה "בְּמִשְׁפֵּט" שהוא עושה מעמיד את הארץ. "וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה" אם משים אדם עצמו כתרומה הזו שמושלכת בזויות הבית ואומר: "מה לי בטורח הצבור, מה לי בדיניהם, מה לי לשמוע קולם, שלום עליך נפשי" הרי זה מחריב את העולם. מעשה הוי; "וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה" מעשה ברבי אסי כשהיה מסתלק מן העולם נכנס בן אחותו אצלו מצאו בוכה, א"ל: "רבי מפני מה אתה בוכה? יש תורה שלא למדת ולימדת? הרי תלמידך יושבים לפניך, יש גמילות חסדים שלא עשית? ועל כל מדות שהיו בך היית מתרחק מן הדינין ולא נתת רשות על עצמך להתמנות על צרכי צבור" א"ל: "בני, עליה אני בוכה, שמא אתן דין וחשבון על שהייתי יכול לעשות דיניהם של ישראל" הוי; "וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה" (תנחומא משפטים ב).

מכאן למוד נפלא, הרי רבי אסי היה שקדן נפלא כל ימיו בתורה, כמו שאמר בן אחותו: 'יש תורה שלא למדת ולימדת? הרי תלמידך יושבים לפניך' וגם עסק בגמילות חסדים כמ"ש: 'יש גמילות חסדים שלא עשית?' ומה שהתרחק מהתמנות על הצבור, היה ממדות טובות, כמו שאמר בן אחותו ובכ"ז פחד רבי אסי עד לבכי, שמא יתן דין וחשבון, על זה שלא עשה דינים של ישראל.

מזה למדים, עד כמה גדולה החובה להשתתף בצרכי צבור ולעשות לטובת הכלל ולא להסתפק רק בעשיית צדקה ומעשים טובים לעצמו, ק"ו אם אדם מתרשל להשתתף בעניני הכלל מחמת עצלות ויאמר: 'שלום עליך נפשי' שמחריב את העולם ועליו נאמר "וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה" אבל מי שמשתתף בדיני ישראל וענינם, עליו נאמר: "בְּמִשְׁפֵּט יַעֲמִיד אֶרֶץ" נפלא הדבר להתבונן בזה. ■

אפותיקאות ליתן אותן בהם, אם יש לך כן, הכל שלך ואם לאו, אין בידך כלום" (שמו"ר ל יד). כך אדם שונה הכל, אם יש לו יראת חטא הכל שלו ואם לאו אין בידו כלום.

למדנו שבמשפט שמים מענישים על תכונת האדם, על הנטיה שבלבו אף אם לא עשה רע במעשה. ועונש זה חמור הרבה יותר ממעשה העבירה עצמה. וכמ"ש בדוד, שעל מעשה הגנבה חייבו לשלם: "אֲרַבְעָתַיִם" אבל על האכזריות שבדבר אמר: "כִּי בֵן מוֹת הָאִישׁ" "על אשר לא חָמַל". ודאי סנהדרין אין יכולים לשפוט אדם עבור מדותיו, רק על מעשה העבירה כפי חוקי התורה, משא"כ משפטי שמים. וכן הוא בכל מדות שבלב, אע"פ שלא כעס ממש ולא עשה רע, מ"מ חוטא הוא על שצפונה בלבו הנטיה המזויפת! ולמשל: אם אחד, עשה שטרות מזויפים הרבה, ודאי עונשו גדול. אבל אם נמצא אצל אחד המכונה שעושה שטרות אלו, אע"פ שלא הפעיל מכונה זו ולא עשה שטרות מזויפים מעולם, האם לא יענש על זה? והיינו שאמר הכתוב: "תוֹעֲבַת ה' גַּם שְׁנֵיהֶם" (משלי יז). גם החזקת המכונה שעושה את הזיופים, חטא הוא ותועבה היא.

אכן יש לדעת כי לא בנקל מגיעים לטהר המדות והנטיות שבלב, כי הם אינם בורחות מעצמן וההכרח לעמול ע"ז ביגיעה רבה תמיד בלא הפסק וללא היסח הדעת. וכבר אמר שלמה ע"ה: "חֲנֹךְ לַצֶּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַם כִּי יִזְקִין לֹא יִסוֹר מִמֶּנָּה" (משלי כב). ופירש הסבא ז"ל: "גַּם כִּי יִזְקִין לֹא יִסוֹר מִמֶּנָּה" - מהחנוך. כלומר: שגם לעת זקנותו של אדם יעמוד תחת חנוך, בעמל וביגיעה תמיד! מעתה עיקר עבודת האדם ותכליתו כאן בעולם הוא שיהיו תכונותיו ונטיותיו כולם לטובה. "ה' יִרְאֶה לְלִבְּךָ" (שמואל א טז).

הקב"ה שופט בני אדם ומביט בעיקר על הלב! אשריהם לצעירים המשכילים על דבר אמת, אשר נותנים לבם ונפשם על עבודת המדות ותכונות הנפש וכשבאים לבית הוריהם ניכר עליהם שהם בני תורה, אנשים בעלי קומה! כפרט בכיבוד אב ואם, אשר מצוה זו מן המושכלות.

אז יתקדש שם שמים על ידינו, שיכירו כולם כי הוא בן ישיבה, בן תורה! ויראו עליו באצבע ויאמרו: 'אֲשֶׁרֵי אֲבִיו שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה, אֲשֶׁרֵי רֵבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה. רְאִיתֶם פְּלוֹנֵי שְׁלֹמֹד תוֹרָה כְּמָה יָפִים דְּרָכָיו,

מיתה עבור עבירה של גנבה, שאין זה אלא לא תעשה בעלמא ואפי' מלקות ליכא, כי הוא ניתק לעשה?

אבל דוד חייבו מיתה לא מדין ב"ד, אלא מדין שמים! במשפט שמים אין מתחשבים רק על המעשה, אלא גם על הנטיה והתכונה שבלב ולכן אפשר לאדם שעבור מדת אכזריות שבו, יענש במשפט שמים, בעונש מות!

ומצינו הלכה מחודשת זו רק במלך שמתור לו לשפוט ולהעניש כמשפט שמים. כ"כ הרמב"ם ז"ל: 'כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה. והורג רבים ביום אחד ותולה ומניחן תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם' (מלכים ג י). וזהו שאמר דוד: 'כִּי בֵן מוֹת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת'. כלומר: מכיון שהבאת דין זה לפני, אני בתורת מלך, איני צריך לב' עדים. וכן אני דן אותו למות כמשפט שמים עבור מדת אכזריותו, כדי 'להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם'.

וזהו מה שאחז"ל כאן: 'הדא הוא דכתיב: "מִשְׁפָּטֵיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן וְצִדְקָתְךָ לְבֵן מֶלֶךְ" פירושו: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לְפָנֶיהֶם" דהיינו: החוקים והמשפטים הקצובים לכל, אלו המשפטים תשים לפני הדיינים' ולכל ב"ד וב"ד שיעמדו להם לישראל. אבל "מִשְׁפָּטֵיךָ" דהיינו: משפטי שמים, כמה שנוגע למדות האדם, אם זה אכזריות, או רשעות, שלא למדוד לכל אדם בשוה, משפט זה השמימי "לְמֶלֶךְ תֵּן" כי המלך יש לו רשות גם להעניש על זאת. למדנו, שעל מדת אכזריות מתחייב מיתה.

ומצינו בחז"ל: 'מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָף עַל פִּי שֶׁבְּטְלוּ סִנְהֶדְרִין, אֲרַבְעֵ מֵיתוֹת לֹא בְּטְלוּ' (כתובות ל:). והרי זה נורא מאד לדעת כמה צריך האדם לחיות בתשומת לב גדולה על מעשיו וביותר על המניעים את מעשיו והם המדות שבלב ועל זה צריך יראת שמים הרבה.

אחז"ל: "'יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד" (תהילים יט) מהו? כך אתה מוצא; אדם שונה מדרש, הלכות ואגדות ואם אין בו יראת חטא, אין בידו כלום. משל לאדם שאמר לחבירו: 'יש לי אלף מדות של תבואה, יש לי אלף מדות של שמן ואלף של יין' א"ל חבירו: 'יש לך

עלי הגיון

"מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחֹק"

האותיות הקרובות של המלה שקר והמרוחקות של 'אמת'

שאותיותיו מרוחקות, יעלם. לזה התכוונו חכמים במאמרם. רבי מנדלי מקוצק שהיה מזוהה עם הפסוק בתהילים: **"אֱמֶת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח"** הסביר שכל דבר בעולם אינו צומח, אלא אם כן זרעו את זרעו באדמה. ואיך תצמח, לעתיד לבוא, האמת? מכך שנקבור את השקר עמוק באדמה. כשנעשה זאת, תצמח ותעלה האמת.

הרב מבריסק נשאל פעם על ידי אחד מתלמידיו: נאמר בתהילים (ה יב): **"אֱמֶת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח"** אם אמנם האמת צומחת ועולה מן האדמה הזרועה, איך זה שאנשי האמת מועטים כל כך בעולם? והשיב: כדי להשיג את האמת הצומחת מהאדמה צריך להתכופף קצת וטבעם של בני אדם שהם אינם מוכנים להתכופף אפילו כדי לאסוף את האמת. ■

הנביא ויבשר כי הגיעה שעת הגאולה, יתקרבו המרוחקין, כלומר: נחיה בעולם של אמת, שאותיותיה מרוחקים ויורחקו המקורבין כלומר: עולם השקר,

במסכת ערויות (פ"ח ז) מפורטים כמה תנאים להתגלותו של אליהו וביניהם: **'אֵין אֵלֵיהּ בָּא לְטָמָא וּלְטָהַר לְרַחֵק וּלְקָרֵב, אֵלֶּא לְרַחֵק הַמְּקוֹרְבִין בְּזוּעַ וּלְקָרֵב הַמְּרַחֲקִין בְּזוּעַ'** רבי יהושע בן חנניה אומר על מאמר זה: שרב בו הסתום על המפורש וחכמי ישראל נתנו לו הסברים שונים בדרך הפרד"ס.

בעל 'חסד לאברהם', מסביר אותו בדרך יחודית: כידוע, אותיות המלה **'אמת'** מרוחקות זו מזו מרחק רב, לעומת אותיות **'שקר'** הקרובות אחת אל השניה. העולם שלנו שבו **'ב'שקר'** ורחוק מן **'ה'אמת'**, כי האדם מעדיף את הדרך הקלה, עם שכר גשמי גדול ומסונר, מהדרך הקשה שמצריכה השקעה וגם אין בה שכר מידי. הוא מעדיף את **'ה'שקר'** הקרוב, על פני **'ה'אמת'** הרחוקה. אבל כשיופיע אליהו

מעשה גדולים

"וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח"

כשהב"ח חשד בט"ז חתנו, שלקח שוחד...

השיב לו הב"ח "אומר לך": "לאחר שלקראת שבת מסרת לי תיק מלא בכסף, הרהרתי מנין לו לרב בישראל סכום גדול כזה של כסף? והתגנב בלבי החשד שמא נכשלת בלקיחת שוחד..."

נחרד הט"ז מאד מדברי חותנו הב"ח והביע באזנו כאב רב על שחשד בו חשד שוא. "הכסף הרב שאני נושא באמתחתי" אמר נאסף עבורי על ידי ילדי המסורים וכמה קרובים אחרים, כדי לאפשר לי לעמוד בהוצאות הגדולות של הריפוי בקראקא.

שמע הב"ח את הדברים, חיבק את חתנו ובקש את סליחתו על שחשד בו מתוך שהכירו כל השנים כעני מרוד שאין לו כסף אפילו כדי מחייתו... ■

רבי דוד סגל, הידוע בכינויו הט"ז על שם פירושו 'טורי זהב' על השלחן ערוך, לקה פעם בעיניו והרופאים יעצו לו לנסוע לקראקא, עיר המחוז, למצא מרפא למחלתו. כשהגיע, נכנס לחותנו, הב"ח ולפני כניסת השבת מסר בידו סכום כסף גדול שהביא עמו לשלם לרופאים ולהוצאות הדרך. הוא התקבל על ידי חותנו בכבוד רב, גם משום שהיה חתנו וגם כאחד מגדולי התורה באותו הדור, אבל בשבת, לא נהג בו כתמול שלשום. הדבר הציק מאד לט"ז, אך בשבת לא העז לשאול את חותנו מדוע הוא מחמיץ פניו כלפיו.

לאחר ההבדלה ניגש הט"ז לב"ח ושאל אותו לפרש התנהגותו, מה פשע ומה חטא? "כיון ששאלת"

"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי"

מדוע בספר בראשית מתורגם 'עברי' ל'עבראה' ומספר שמות ל'יהודאה'?

פנינים לפרשה

"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי" (כא ב)

בספר 'פרדס יוסף' הביא בשם רבי שלמה גאנצפריד מחבר הספר 'קצור שולחן ערוך' שעמד על כך, שאונקלוס בתרגומו תרגם כל תיבת עברי הכתובה בחומש 'בראשית': 'עבראה' ואילו מחומש 'שמות' ואילך תירגם אונקלוס כל תיבת עברי: 'יהודאה' והדבר טעון ביאור.

וביאר בזה: לפי המבואר ב'מדרש רבה' (בראשית צח) על הפסוק: "וְהַיְהוּדָה אֶתְּהָ יְרוּדָה אֶחִיָּה" (בראשית מט). שהכונה שבירכו יעקב שמעתה יקראו לעברים על שם יהודה כלומר: בשם 'יהודים', לכן מברכתו של יעקב האמורה בפרשת 'ויחי' תרגם התרגום כל תיבת עברי בשם 'יהודאה'.

מעתה, העיר על כך בספר 'טעמו וראו' יש לעיין מדוע בפסוק שלפנינו שנאמר: "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי" תרגם אונקלוס: 'בר ישראל' הלא היה לו לומר, בר יהודאה כדרכו בשאר מקומות מחומש 'שמות' ואילך?

וכתב לבאר בזה: שאולי בא התרגום להוציא את הגרים, שמבואר במסכת בבא מציעא (עא). שאין הגרים נמכרים כעבד עברי. ובזה יתבאר גם מה שמצאנו בפרשת 'ראה' (דברים טו יב) על הפסוק: "כִּי יִמְכַר לָךְ אֶחִיךָ הָעִבְרִי אוּ הָעִבְרִיָּה" שגם שם תרגם אונקלוס 'בר ישראל' וי"ל כדרך שנתבאר כאן.

אולם רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א אמר בזה: שיש לומר שהתרגום בא לפרש 'בר ישראל' כדי שלא נטעה לומר שכונת הכתוב הוא לעבד של ישראל, לכך תרגם 'בר ישראל' לומר: שהעבד עצמו ישראלי.

"וְרָצַע אֲדָנָיו אֶת אֲזָנוֹ בַּמַּרְצֵעַ" (כא ו)

עי' רש"י שהביא דברי חז"ל שדרשו

"אֶת אֲזָנוֹ" - הימנית או אינו אלא של שמאל? ת"ל; און און לגזרה שוה'. ללמדנו שאון האמורה בכתוב שלפנינו היא הימנית. ותמה על כך בספר 'הנוכת התורה' לצורך מה דרוש למוד זה ללמדנו שהכונה לימין, הלא בכל מצוות התורה מסתבר שהכונה לימין החשוב ומאיוזה טעם היינו אומרים שכאן הכונה לאון השמאלית?

וביאר בזה: על פי מה שדרשו חז"ל במדרש שיר השירים על הפסוק: "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ" (א ב) 'ר"ש בן יוחאי אומר: "מלמד שהיה הדבור יוצא מימיו של הקב"ה לשמאלן של ישראל" (שהש"ר א יג). נמצא אם כן, שהדבור

שנאמר בעשרת הדברות "לא תגנב" שמחמת שזה עבר עליו הוא נמכר לעבד ונרצע, שאחז"ל: "און ששמעה "לא תגנב" והלך וגנב, היא תרצע מכל אבריו" (מכילתא נזיקין ב). לכך היה הדין נותן לרצוע את אזנו השמאלית דוקא, כיון שהיא זו ששמעה על הר סיני מיוחד של גזירה שוה, ללמדנו שאינו נרצע אלא בימין.

"וְכִי יִנְצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרְהָ... וְנָתַן בַּפְּלָלִים" (כא כב)

כתב רש"י: שתיבת "בפּלָלִים"

ביאורה: 'ע"פ הדיינים'. ותמה על כך רבינו הגר"ח מבריסק: מדוע הוצרכה התורה להדגיש שדינו נידון ע"י הדיינים, והרי כל דיני התורה מתקיימים על ידי בית הדין המחייב את החייבים ומזכה את הזכאים?

וביאר בזה: על פי דברי התוס' במסכת 'כתובות' (לג): שבכל מקום שהוא נפטר מן הדבר הקל מחמת דין 'קם ליה בדרבה מיניה' מכל מקום הרי הוא מחויב בזה בכדי לצאת ידי שמים.

מעתה יתבאר הכתוב נפלא, שאמר הכתוב: "וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן" כלומר: שלא קרא אסון לאשה עצמה, א"כ חייב בדיני אדם בדמי הוולדות ועל זה נאמר שאז מתקיים בו "וְנָתַן בַּפְּלָלִים" כלומר: שבית הדין מחייבו, אבל "אם אָסוֹן יִהְיֶה" או "וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ" ולא תוכל לחייבו בבית דין גם על דמי הוולדות, כיון שיפטר עליהם בדיני אדם, משום 'קם ליה בדרבה מיניה', ורק בכדי לצאת ידי שמים יהא מחויב.

"וְכִי יִפֶּה אִישׁ אֶת עֵינָיו עֲבָדוֹ... וְאָם שָׁן עֲבָדוֹ" (כא כו כז)

כתב רבי יעקב 'בעל הטורים': 'אלו ב' פסוקים (כו כז) מתחילין בו"ו ומסיימין בו"ו. 'וכי יפה' - 'תחת עינו'. 'וְאָם שָׁן עֲבָדוֹ' - 'תחת שנו'. הרי כ"ד כנגד כ"ד איברים שיוצא בהם'.

עוד רמז נאמר בפסוקים אלו: ייש בהם כ"ו תיבות כשתצרף עמהם שן ועין יהיו כ"ו איברים. וכן: ב'נִיאָמַר אָרוּר כָּנְעָן" (בראשית ט כה). 'נִיאָמַר כָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם" כ"ו תיבות ומתחילין בו"ו ומסיימין בו"ו'.

וביאר בספר 'טעמו וראו': שכונתו לנאמר במדרש 'תנחומא' שם על הפסוק: "וַיִּרָא חָם אֲבִי כְנָעַן" ראה בעיניו והגיד בפיו, לפיכך אמר הקב"ה אם ילקה אחד מן העבדים בעינו או בשינו יצא לחרות. הרי ששם נתחדש יציאת העבד לחרות ע"י נפילת שן ועין, לכן נרמז בפסוק יציאת העבד כ"ד ראשי אברים.

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

"כָּל אֱלֹמָנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנֹן" (כב) (כא)

לשם מה נאמר בפסוק **"כָּל אֱלֹמָנָה וַיְתוֹם"** מה בא זה לרבות? כתב בזה רבינו הנצי"ב בספרו 'העמק דבר': שבא ללמדנו שאפילו אלו הצריכים הדרכה ומוסר ורשאינו אנו בכך בכדי להעמידם על הדרך הישר, כמבואר ברמב"ם (הלכות דעות ו י). מכל מקום חובה עלינו ליהדר מאד שלא יענו אותם יותר מן ההכרח הברור.

ומה שאמר הכתוב: **"לֹא תַעֲנֹן"** בלשון רבים, מביא רבינו הנצי"ב בשם הראב"ע לומר: שכל הרואה אדם המענה יתום ואלמנה ואינו קם עמם לעוזרם, גם הוא נחשב בכלל המענה אותם, כמו שאמר הכתוב בישעיה (סד יא): **"הַעֲלֵ אֵלֶּה תַתְּאֶפֶק ה' תַּחֲשֶׂה וַתַּעֲנֵנוּ עַד מְאֹד"** פירושו: במה שתחשה מלעוזרנו הרי אתה מעננו.

"לְכָלֵךְ תִּשְׁלַכֶנּוּ אֹתוֹ" (כב ל)

האות ו' שבתבת **"תִּשְׁלַכֶנּוּ"** לכאורה מיותר?

וכתב בזה רבינו יעקב 'בעל הטורים': שבא לרמז על מה שאחז"ל במסכת 'בבא

בתרא' (כה): ש'מרחיקין את הנבלות... מן העיר נ' אמה' וזהו כוונת הכתוב: **"תִּשְׁלַכֶנּוּ"** כלומר: תשליכו למרחק נ' אמה. ועיין מה שהוסיף על כך הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו 'טעמא דקרא'.

"וַיִּשֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצָךְ" (כג י)

הנה אצל היובל נאמר (ויקרא כה) הלשון: **"לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֵיךָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נִזְרֵיךָ"** כלומר: ש'סְפִיחֵיךָ' ו'נִזְרֵיךָ' נאמר בלשון נסתר ואילו כאן נאמר: **"אֶרְצָךְ"** בלשון נוכח וכן נאמר לענין השבתת מעשיך: **"שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ"** הכל בלשון נוכח ומה פשר השינוי שבשביעית נאמר הדבר בלשון נסתר? וביאר בזה רבינו בחיי: כי שבת ושמיטה אחר שתעבור השבת והשמיטה, עתיד האדם לחזור לאדמתו לעובדה ולשומרה, לכן אמר **"אֶרְצָךְ"** "כִּרְמֶךָ" "זִיתְךָ" "שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ" אבל ביובל שיוצאים השדות מן הקונה וחוזרים לבעליהם הראשונים לצמיתות, אמר הכתוב: **"סְפִיחֵיךָ"** ו'נִזְרֵיךָ' בלשון נסתר, שאינם שלו כבר, כי חזרו לבעליהם. ומצוה זו באה להורותנו כי לה' הארץ ומלוואה ואין לנו בה כלום.

"לֹא תִהְיֶה מְשַׁכְּלָה... אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא" (כג כו)

יש להתבונן, מה פשר סמיכות שתי הברכות הללו, ברכת **"לֹא תִהְיֶה מְשַׁכְּלָה"** וברכת אריכות הימים? וביאר בזה רבינו המהרי"ל דיסקין: על פי המבואר ברש"י שהמשכלת היא - 'מַפְלַת נַפְלִים, או קוֹבֶרֶת אֶת בְּנִיה, קְרוּיָה מְשַׁכְּלָה'.

מעתה הדבר מתבאר: שבירך הכתוב תחילה ש'**לֹא תִהְיֶה מְשַׁכְּלָה"** שמא תאמר שלא תקבור האם את בניה בחייה לא מחמת אריכות ימיה, אלא מחמת קיצור ימיה שהיא תמות בחיי בניה, לכך מיד הוסיף הכתוב ואמר: **"אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא"** שלמרות שתאריך ימים כל ימי חיך, מ"מ לא ימותו בניך בחיך.

"אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרְתֶם" (כד יב)

כתב רבינו בחיי: תיבת **"לְהוֹרְתֶם"** מורכבת מאות **למ"ד** בתחילתה ואות **מ"ם** בסופה ואותיות **תורה** בתוכה, ללמדנו: כי התורה נדרשת מבחוץ על ידי שבעים פנים. ■

מחשבה אחת של מוסר

"אִם בְּגִפּוֹ יָבֵא בְּגִפּוֹ יֵצֵא"

מדיני עבד עברי משתקפים חיי היום יום של כל יהודי

תִּהְיֶה לְאֲדֹנֶיךָ כלומר: לא תהא התורה הזו קרויה על שמו אלא על שם הי"ת, **"וְהוּא יֵצֵא בְּגִפּוֹ"** מן העוה"ז בלא זכויות לפי שעסק בה שלא לשמה, ואחז"ל במסכת תענית (ז): **"הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׂמְחָה, נַעֲשִׂית לוֹ סֵם הַמוֹת"**.

"וְאִם אָמַר יֵאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי" כלומר: שאינו עוסק בתורה לאהבת עצמו, אלא מתוך אהבת השי"ת. **"אֶת אֲשֵׁרִי וְאֶת בְּנֵי"** - מאהבת התורה ומאהבת התלמידים. **"לֹא אֵצֶא חֶפְשִׁי"** אפילו בקבר תמשיך התורה להיות עמו, כמו שנאמר (משלי ו): **"בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ"** וכן אחז"ל במסכת 'ברכות' (סד): **"תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, אֵין לָהֶם מְנוּחָה, לֹא בַעוּה"ז וְלֹא בַעוּה"ב, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִילִים פד): "יִלְכּוּ מִחֵיל אֶל חֵיל"**. ■

אם הלך ובא אדם בעוה"ז בלא תורה ומצוות יצא מן העולם בלא זכות.

"אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וַיִּצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ" כלומר: אם הוא עסק בתורה שנמשלה לאשה שנאמר במשלי (ה יט): **"אֵיִלֶּת אֲהַבִּים וַיִּעַלֶּת חֶן"**, אז תצא **"אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ"** מן העולם, שהתורה מלווה את האדם בשעת פטירתו, כמו שאחז"ל במסכת אבות (ו ט): **"בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלִיץ לוֹ לְאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְדַגְלִיּוֹת, אֲלֵא תוֹרָה וּמַעֲשָׂים טוֹבִים בְּלָבָד"**.

"אִם אֲדֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים" אם זכה האדם לתורה, וזכה גם כן להעמיד תלמידים שהתלמידים כבנים, אם זכה ה' לכל זה ואינו עוסק בה אלא כדי להתגדל ולעשותה עטרה לראשו. **"הָאִשָּׁה וַיִּלְדָּה"**

רבינו אפרים ז"ל דורש מקראות אלו על חיי האדם ותפקידו עלי אדמות, ואלו דבריו: **"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי בְּמַלְכוֹ שֶׁל עוֹלָם הַכְּתוּב מְדַבֵּר, לְפִי שִׁישְׂרָאֵל הֵם קְנִינֵנוּ שֶׁל הַקַּב"ה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טו ז): "עַם זֶה קָנִיתִי"**.

"שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד" אותיות; ועד שישיש שנה, כלומר: שששים שנה הם עיקר חיותו ותוקפו של האדם, וכמו שנאמר באיוב (ה עו): **"תִּבּוֹא כְּכֹלֵךְ אֵלַי קָבֵר"** - **כְּכֹלֵךְ בְּגִימַטְרִיא שִׁשִּׁים**.

"וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחֶפְשִׁי" כלומר: לאחר שבעים שנה נפטר מן העולם ונעשה חפשי מן המצוות, כמו שאחז"ל (תהילים פח): **"בְּמַתִּים חֶפְשִׁי"** "כִּיּוֹן שְׁמַת אָדָם, נַעֲשֶׂה חֶפְשִׁי מִן הַמִּצְוֹת" (שבת ל). **"אִם בְּגִפּוֹ יָבֵא בְּגִפּוֹ יֵצֵא"** כלומר:

סחיטת פירות בשביעית

מפקיע מהם מדאורייתא שם תרומה. וטעמו של דבר מתבאר לפי המבי"ט, המפרש את דעת הרמב"ם (מאכלות אסורות י כב) שכתב שם: **'הטבל והחדש וההקדש וספחיו שביעית והכלאים והערלה, משקין היוצאין מפירותיהן אסורים כמותן ואין לוקין עליהן' היינו:** מדאורייתא. משום דרק מעונש מלקות הוא דמעטינהו קרא. ואם כן, אפשר לומר, שבשביעית, דברים שנועדו בעיקרם לסחיטה, הרי ע"י הסחיטה לא קא מגרע

להלכה רוב הפוסקים, שאין לוקין כלל על שום משקין היוצאין מן הפירות, חוץ מזיתים וענבים בלבד, דילפינן להו מקראי. ועיין רשב"א (ברכות לח.) ועיין ר"ן (שבת קמה.) שכתבו כן גם לענין איסור סחיטה דשבת, דלכך אין חייבין אלא על סחיטת זיתים וענבים בלבד, משום שבשאר הפירות, הנוזל היוצא מהן לא חשיב משקה. ועיין פרמ"ג או"ח סי' ר"ב וסי' ש"כ ובגדולי האחרונים שהאריכו בזה לענין איסור 'חדש'.

כלל מקדושתן. ויתכן לומר, שהרמב"ם לא לגמרי השווה שביעית לתרומה, אלא נתכוין רק לומר שאיסור שניהם שוה במקום שיש בו הפסד וממילא, מותר שפיר לסחוט תפוז ולימון ואשכוליות של שביעית כדי ליהנות מן המשקין היוצאין מהן. אך צריך להזהר שלא לאבד בידים מה שנשאר עם הפרי. ומיהו, איכא לספוקי, דאפשר שיהא אסור לסחוט מפני זה שהנשאר עם הפרי נמאס מאכילה לרוב בני אדם. ■

אמנם, להדיא איתא בתוספתא (תרומות ט ז ומעש"ש ב ה ושביעית וד): שמתור לסחוט את התבלין של תרומה, או של שביעית, להוציא את מימיהן ולנותנן לתוך תבשיל 'מפני שהן מלאכתן'. ואף כי באמת פלא גדול הוא על הרמב"ם שהשמיטו לדין זה השנוי בתוספתא כמה פעמים, בכל זאת, אין נראה לומר שחולק ע"ז. וצריכים ע"כ לומר: כיון שדברים אשר אינם עומדים אלא לסחיטה, מותר שפיר לסחוטן ולאוכלן, אף באופן שהוא

מערכת 'חברותא' מיוחדת 'גנזי המלך'

שאלה: האם מותר לסחוט פירות שביעית?

תשובה: פסק הרמב"ם (שמטה ויובל ה ג): **'ולא ישנה אדם פירות שביעית מברייתן, כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני'.** וגבי תרומה פסק (תרומה יא ב): **'וכן אין עושין תמרים, דבש. ולא תפוחים, יין. ולא פירות הסתיו, חומץ. וכן שאר כל הפירות אין משנין אותן מברייתן בתרומה, חוץ מזיתים וענבים בלבד'.** ומשמע מדבריו, כי זיתים וענבים בלבד מותר לסחטם ולא שאר מיני פירות ואפילו פירות העומדים לסחיטה, **'אין משנין אותן מברייתן' אע"פ שאינו מפסידם.**

וכתב בשו"ת 'מנחת שלמה' (א מו): שהטעם לכך נראה פשוט, כיון שמשקין היוצאין מן הפירות חשיבי כזיעה בעלמא' ואם היו תרומה ושתאן זר אינו לוקה. נמצא, שע"י הסחיטה הוא מגרע את התרומה מקדושתה. וכן הוא ב'קריית ספר' להמבי"ט, שנתן טעם זה לפסק הרמב"ם בכמה מקומות מספרו. ולכאורה היה נראה, שאפילו שומשמיץ ולימון שבעיקרם עומדים לסחיטה, אסור לסחוטן ולעשותן משקה, כיון שגם אלה אם שתאן זר אינו לוקה. וכמו שהסכימו

מוסר

"וּבִשְׂרַבְשֵׁדָה טְרַפְהָ לֹא תֹאכְלוּ. לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ"

את מי משליכים לכלב? את הטרפה, או את האוכל אותה?

עמדו הכלבים ולקקו את דמו. באו אל רב חנינא ושאלו אותו: "אם לקחת אותו משם, שהרי הוא מונח בבזיון". אמר להם רבי חנינא: "שהיות והכתוב אומר בפרשתנו: **'לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ'** והשוחט הזה האכיל טרפות את בני האדם וגזל מהכלבים, על כן צריך להשאיר אותו שם, שכן משלהם הם אוכלים". ■

לשוחט שמוכר בשר טרף, שנשחט בסכין פגומה, שמינתו במגיפה שכן היפוך אותיות 'פגימה' הוא מגיפה. ב'ילקוט שמעוני' מסופר: על שוחט שהאכיל נבלות וטרפות וכולם שסמכו עליו נכשלו בטרפותיו. בערב יום כפור שתה הרבה יין ועלה לגג לשאוף אור ומאחר שהיה שכור, נפל למטה ומת.

על הנאמר: **"לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ"** שואלים כמה וכמה מהמפרשים, אם מדובר על הטרפה היו צריכים לומר: **'לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתָהּ'** ולא "אָתוֹ"? השיב על כך השל"ה: כי מכאן רואים שכל מי שמאכיל נבלות וטרפות לישראל, יתגלגל בעצמו לכלבים וצערו יהיה גדול. **"לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ"** רומז

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

אנו עורכים
שבועות חזן-בר מצוה
עם הזמר פישה גיאת
שבת שלא תשכחו!
050-5367452

בר מצוה בכותל

בס"ה
✓ תפילה הגיגית עם הזמר משה גיאת ✓ סיור בירושלים
✓ ארוחת צהרים הגיגית ✓ צילום ויראו ותמונות

לפרטים והזמנות: 050-5367452 / 02-6288388
צפו באתר: WWW.BAR-MITZVAH.ORG

www.shofar.net

חדש באתר שופר

הכה את המומחה

על כל שאלה תשובה מאגר ענק של שאלות ותשובות בכל הנושאים ביהדות. יש לך שאלה ביהדות שאף פעם לא העזת לשאול? במדור 'הכה את המומחה' באתר 'שופר' מקבלים את כל התשובות בוחרים שאלה והרב אמנון יצחק עונה בקולו

תשובות בוידאו בקרוב

יעמדו על הברכה

יונתן בן יעקוטה פנינה יעל בת רבקה לזרע בר קיימא

רונית בת שמחה לרפואה שלמה והריון ועובר בריא

ליאת בת מזל שיזכו ילדיה לגדול לתורה וירא"ש

עדי בן אסתר לזיווג הגון ולהצלחה ברוחניות

אורטל חיה בת זביה לרפואה שלמה ולב בריא

קלאודיו בן סרנה יצליח בכל עסקיו

מישל בת אלאונורה תזכה להיות אשת חיל

מארקו בן אלידה יצליח לעלות ארצה עם כל משפחתו

יש נחתורית אין טחורים

משחה ע"פ הרמב"ם לא עזר כספך יוחזר מעל 90% הצלחה יעילה גם לפיסורה

משה-050-7815777

חג פורים עם "אוצרות חיים" במלון 'ארמל' בטבריה

מיום חמישי עד מוצ"ש פרשת "צו" (20-22.03.08 למינים)

- אוירה רוחנית גבוהה
- קריאת המגילה ברב עם משלוחי מנות
- סעודות עשירות
- מסיבת פורים
- הפתעות לילדים
- תחרות תחפושות ועוד...

ההרשמה לחג פסח החלה במלון 'גולדן טאוור' באשקלון

תכנית עניפה לילדים

8 לילות פנסיון מלא רבנים זמרים ואמנים

לפרטים "אוצרות חיים" 050-3131740 03-6880091

דרושים

לחברה גדולה ומשגשגת אנשי קשר ורכזים •מגוון תפקידים מתאים לתורים, מנהלי בית ספר בעלי מקצועות חופשיים ועקרות בית פעילות מחלקה מיוחדת לראשי כולל ואברכים אפשרות גם מהבית רווחים גבוהים ביותר למתאימים

לפרטים: 050-8741575

למכירה סיית מהודר נוסף תימך קלף שליל

054-6447141

מבצע!!! סט לבר מצוה

תפילין+טלית+כיסויים קטיפה עם נילוז+ סידור+ כיפה +רקמת שם+משלוח

1,350 ש"ח

054-6485533

להרויח בגדול! בתכנית 'כח כפלים'

מלאו הוראת קבע זו על סך \$28*

ותקבלו

<p>חינם!</p> <p>טיול לאתרים בצפון</p>	<p>חינם!</p> <p>CD לצפיה או לשמיעה</p>
<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי ל'גנזי המלך'</p>	<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי לעתון 'ארבע כנפות'</p>
<p>חינם!</p> <p>סוף שבוע ששי שבת עם הרב אמנון יצחק</p>	

הוראה לחיוב חשבון לתוכנית "כח כפלים" למשך שנה מינימום

תאריך

לכבוד בנק _____ כתובת הבנק _____ מס' הסניף _____
 1. אני/הח"מ שם בעל/י החשבון _____ משפחה _____ מס' זהות / ח.פ. _____
 רח' _____ מס' _____ עיר _____ מיקוד _____ טל. בבית _____ פלאפון _____

קוד מסלקה		סוג חשבון		מס' חשבון בבנק					
בנק	סניף								
				2	3	9	2		

קוד מסד 2 / אסמכתא / מס' מזהה של הלקוח בחברה

1. ידוע לי/לנו כי: א. הוראה זו ניתנת לבטול ע"י הודעה מפורשת מראש/מאונן בכתב לבנק ול"שובר" שתכנס לתוקף יום עסקים אחר לאחר מתן ההודעה בבנק וכן ניתנת לבטול ע"י הוראת כל דין. ב. את/ה/נהיה רשאים לבטל מראש חיוב מסוים ובלבד, שהודעה על כך תימסר על ידי/נו לבנק בכתב, לפחות יום עסקים אחד לפני מועד החיוב. ג. את/ה/נהיה רשאים/ים לבטל חיוב, לא יותר משנתיים ממועד החיוב, אם איכות/נכונות/לכונן, כי החיוב אינו תואם את המעילים או הסכומים שנקבעו בכתב ההרשאה, אם נקבעו (3) ידוע לי/נו כי הפרטים שצוינו בכתב ההרשאה ומילויים, הם נכונים ושלי/נו להסדיר את המוטב (4) ידוע לי/נו כי סכומי החיוב ע"י הרשאה זו, יופיעו בדפי החשבון וכל לא תישלח לי/נו ע"י הבנק הודעה מיוחדת בגין חיובים אלה. (5) הבנק יפעל בהתאם להוראות בכתב הרשאה זו, כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת, וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצועו. (6) הבנק רשאי להוציאני/נו מן ההסדר המפורט בכתב הרשאה זו, אם תהיה לו סבה סבירה לכך, ויודיע לי/נו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו, תוך ציון הסיבה. (7) נא לאשר ל"שובר" בספח המחובר לזה, קבלת ההוראות אלו ממני/מאתנו.

פרטי ההרשאה:

1. סכום החיוב ומועדו, יקבעו מנת על ע"י "שובר" ע"י (העקרונות לקביעתם).
2. פרטי החיוב: [סמן במשבצת המתאימה]

לחיוב בתאריך:

30 לחודש
 20 לחודש

\$ 28 זכאות ליחיד
 \$ 56 זכאות לזוג

"שובר" ארגון להפצת יהדות מתחייב בזאת שלא למשוך מעבר לסכומים המגיעים לו.

חתימת בעל/י החשבון _____

תורם נכבד, שים לב: הוראה לחיוב חשבון זו אמורה להגיע לבנק דרך "שובר" עליך לשלוח את הטופס ל"שובר" ת.ד. 2711 בני ברק, טל: 03-6777779